

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XVIII: 2020

Grudziądz, dnia 12.11.2020 r.

Nr 59 (673)

1217. spotkanie

Marek Szajerka

Okręgowa Szkoła Policyjna w Grudziądzu dla Okręgu XII (1922 -1928)

Obecnie, w związku z cyklem okrągłych rocznic odzyskania niepodległości przez Polskę przypomina się wiele doniosłych faktów z dziejów początków II R P.

Wyprzedzając, nieraz znacznie daną rocznicę artykuły w Biuletynach Koła Miłośników Dziejów Grudziądza, inspirowały to oficjalnych obchodów. Bywało i tak, że były jedynym śladem pamięci o danej rocznicy. Jak będzie w przypadku doniosłej setnej rocznicy powstania w 1922 roku Okręgowej Szkoły Policyjnej w Grudziądzu dla całego województwa pomorskiego, nie wiadomo?

W przypadku szkół mundurowych również można zauważyć wzrost zainteresowania historią garnizonu grudziądzkiego po II wojnie światowej. W tej panoramie szkół nadal brakuje wyeksponowania Okręgowej Szkoły Policyjnej w Grudziądzu dla Okręgu XII. Szkoła powstała w 1922 r. Szkolili się w niej funkcjonariusze z województwa pomorskiego.

Literatura przedmiotu dla Grudziądza jest bardzo uboga. Temat historii policji w Grudziądzu jest stosunkowo mało znany. Nie doczekał się on jeszcze np. artykułu monograficznego, np. w *Roczniku Grudziądzkim*. Na temat Policji Państwowej w Grudziądzu napisałem artykuł *Współdziałal prezydenta J. Włódka w organizowaniu w Grudziądzu Policji Państwowej i powiązanych z nią służb specjalnych*, opublikowany w 1997 r. w *Gazecie Grudziądzkiej*. Również w *Gazecie Grudziądzkiej* w 2000 r. artykuł *Policja Państwowa w Grudziądzu* opublikował Roman Jankowski.

Wykaz publikacji poszczególnych badaczy podałem na końcu artykułu. Zapewne ta bibliografia jest niepełna a sam artykuł ma charakter przyczynkarski, zachęcający do miejskich a nawet wojewódzkich obchodów setnej rocznicy powstania szkoły policyjnej w Grudziądzu, przypadających w 2022 r.

Krótką wzmiankę o powstaniu policji w Grudziądzu dałem w artykule o prezydencie Józefie Włodku, opublikowanym w XIV Tomie *Rocznika Grudziądzkiego*, w 2001 r. Napisałem wówczas:

W 1920 r. przed J. Włodkiem stało zadanie stworzenia polskiej administracji i aparatu bezpieczeństwa. Wg jego relacji w administracji pracowało 256 osób, w tym tylko trzech Polaków. Te informacje potwierdzają dokumenty z tego okresu. Część akt Magistratu oraz sprawozdania z posiedzeń Rady miejskiej do końca 1920 r. w dużej mierze pisane były w języku niemieckim. Dużym problemem dla prezydenta było zastąpienie niemieckiej kadry polską. Do pracy w administracji i Radzie Miejskiej pozyskiwano często ludzi przypadkowych, którzy nie identyfikowali się z miastem. Jeden z radców był nawet karany sędownie za kradzież przez sąd II Rzeczypospolitej. Niektórzy z radców przed przybyciem do Grudziądza krótko mieszkali w różnych miejscowościach, np. Edmund Marszałek w latach 1911-1923 mieszkał w sześciu miejscowościach. Zdarzały się sytuacje, że po opuszczeniu przez danego radnego Grudziądza na stałe trudno było znaleźć odpowiedniego następcę.

Przy takich problemach kadrowych J. Włodek osobiście zajmował się napisami informacyjnymi z zakresu kodeksu drogowego czy też umieszczeniami na siedzibach instytucji, szkół, polszczeniem nazw ulic. Przy tak masowej migracji ludności, jaka dotknęła Grudziądz, sprawą nadrzędną było stworzenie w mieście policji. Początkowo była to straż miejska, później Policja Państwowa. Wkład J. Włodka w jej powstanie i obsadę stanowisk był decydujący. Świadczą o tym zachowane akta. Policja Państwowa podlegała prezydentowi do 1929 r. W lutym 1923 r. obsadę PP stanowiło 79 policjantów umundurowanych, 20 urzędników śledczych i 11 urzędników biurowych. Jedną z najbardziej cenionych przez J. Włodka osób w latach 1920-1925 był Otton Spark, kierownik Ekspozytury Śledczej PP w Grudziądzu. O pozostawienie O. Sparka w Grudziądzu J. Włodek zabiegał w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Spark był Mazurem i miał dobre rozeznanie w polskoniemieckim Grudziądzu, co gwarantowało skuteczność w ściganiu przestępstw kryminalnych. Obok Sparka drugim filarem cywilnego wywiadu, najwyżej notowanym przez prezydenta J. Włodka, był Konstanty Kauss, kierownik Ekspozytury 5f Wydziału Śledczego. Do jego zadań należało zbieranie informacji o całym życiu politycznym w mieście. Jeśli chodzi o obsadę stanowiska komendanta PP na m. Grudziądz, to była duża rotacja. W latach 1922-1929 funkcję tę pełniło ośmiu komendantów¹.

W historii szkolnictwa służb mundurowych, jak zaznaczyłem na wstępie artykułu, na uwagę zasługuje wzmianka o Okręgowej Szkole Policyjnej w Grudziądzu. Szkoła powstała we wrześniu 1922 r. Jej pierwszym komendantem od

¹ M. Szajerka, *Jeszcze o inżynierze Józefie Włodku, prezydencie Grudziądza w latach 1920-1939*. Rocznik Grudziądzki, T. 14: 2001, s. 270-271.

4.09.1922 r. Wilhelm Haar z VII Okręgu Krakowskiego². Szkoła funkcjonowała jeszcze w 1926 r. Zapewne po zaspokojeniu potrzeb kadrowych PP w województwie pomorskim, w latach 30 jej działalność zanikła. Pod koniec lat 20. Okręgowe szkoły policyjne zostały zlikwidowane odgórnie decyzją ministerialną. Warto jednak pamiętać o tej pierwszej szkole policyjnej na terenie województwa pomorskiego.

Przed powołaniem szkoły policyjnej w Grudziądzu, przyszli funkcjonariusze policji szkolili się w Okręgowej Szkole Policyjnej w Poznaniu dla XI Okręgu.

Inicjatorem powstania szkoły w Grudziądzu był Józef Włodek.

O osobistym zaangażowaniu Prezydenta Grudziądza w utworzenie szkoły policyjnej świadczy pismo do Wojewody Pomorskiego z 18.09.1922 r.

[Pisownia oryginału]

Prezydent m. Grudziądza

Grudziądz, dnia 18.09.1922 r. dz. 253/22 tj.

Poufne

Do Pana Wojewody Pomorskiego³

w Toruniu

Z powodu zbliżania się terminu wyborów do Sejmu i Senatu, a z nim okresu wieców przedwyborczych – ewentualnie burzliwych, – zachodzi obawa, że ilość policji tutejszej nie będzie wystarczająca.

Byłoby bardzo pożądanem, gdyby przez wcześniejsze uruchomienie projektowanej Szkoły Policji w Grudziądzu stworzona została rezerwa, którą można w każdej chwili zużyć.

Na szkołę Polyci władze wojskowe odstępują jeden gmach. Zachodzi jednak obawa, że jeżeli szkoła nie będzie uruchomiona od zaraz, to władze wojskowe jak się dowiadują mają zamiar powiększyć garnizon, – zajmą i te budynki.

Dla wymienionych powodów uprzejmie proszę Pana wojewodę o łaskawe spowodowanie wcześniejszego uruchomienia Szkoły Policyjnej w Grudziądzu.

Prezydent miasta⁴

² Zakładając zgodność imienia i nazwiska Wilhelm Haar był kapitanem 13 pułku piechoty. Urodził się 9.07.1897 r. Za: *Alfabetyczny spis oficerów rezerwy*. Ministerstwo Spraw Wojskowych. Warszawa 1 maja 1922 r., s. 90. Przynależność do 13 pp jest zgodna z krakowskim pochodzeniem W. Haara. To był wcześniej austriacki pułk, którego żołnierze Polacy, po rozbrojeniu Austriaków, w 1918 r. przejęli kontrolę nad Krakowem.

http://zbrojownia.cbw.wp.mil.pl:8080/Content/1718/296760_INW_296760_H.pdf

³ Wojewoda pomorskim był wówczas Jan Brejski.

Niewątpliwie pismo Prezydenta Grudziądza miało swoje uzasadnienie. Te obawy analizowałem w artykule z 1997 r. Tu powtórzę tę analizę.

Po długotrwałej stabilizacji społecznej w latach 20. XX w. Grudziądz przeżywa rewolucję społeczną. Nastąpiła wymiana mieszkańców i zmiana zastanych proporcji narodowościowych. W mieście masowo osiedlają się ludzie z różnych stron Polski.

Powstała wówczas sytuacja kryminogenna, która ówczesne władze państwowe i samorządowe musiały opanować a w najgorszym przypadku kontrolować, by nie doszło do rozbudowy tzw. światka przestępczego.

Wg relacji prezydenta w lutym 1923 r. możliwości kadrowe grudziądzkiej policji były następujące:

Obecna ilość urzędników Policji Państwowej w Grudziądzu jest kompletnie niewystarczająca. Czterech policjantów umundurowanych odeszło, również siedmiu urzędników śledczych. Szkoła Policji Państwowej, która miała być rezerwą, a nie jest dotychczas uruchomiona.

Obecny stan Policji Państwowej składa się z 79 policjantów umundurowanych, – 20 urzędników śledczych i 11 urzędników biurowych, który jest kompletnie niewystarczający już w dzisiejszych warunkach.

– Zachodzi obawa, iż w razie spodziewanych strajków, rozruchów itp., wynikłych z wciąż narastającej nędzy i głodu, dzisiejsza ilość policjantów kompletnie nie wystarcza. Od pewnego czasu liczba kradzieży się wzmacza.

Przekładają powyższe Panu wojewodzie, uprzejmie proszę o łaskawe zarządzenie powiększenia etatu Policji Państwowej w Grudziądzu⁵.

W świetle pisma Prezydenta Grudziądza, z lutego 1923 r. wynika, że formalnie powołana Okręgowa Szkoła Policyjna w Grudziądzu nie wyszła jeszcze wtedy ze stadium organizacji i rekrutacji. Pierwszy jej komendant nadkomisarz Wilhelm Haar, mianowany na to stanowisko 10 września 1922 r., zmarł 2 lipca 1923 r.⁶

Przypuszczalnie komendantami szkoły byli następnie komendanci powiatowi:

- komisarz Stanisław Klamut od lipca 1925 r.

- od 4 sierpnia 1926 nadkomisarz Władysław Szporek, w miejsce urlopowanego S. Klamuta.

⁴ M. Szajerka, *Współdziałal prezydenta J. Włodka w organizowaniu w Grudziądzu Policji Państwowej i powiązanych z nią służb specjalnych*, *Gazeta Grudziądzka*, *Gazeta Grudziądza* 1997, cz. 1.

⁵ M. Szajerka, *Współdziałal J. Włodka w organizowaniu Policji Państwowej*, [...], cz 2, op. cit.

⁶ Z. Waszkiewicz, *Grudziądz w latach 1920-1939. Część I. Życie polityczne Grudziądza w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, s. 38.

- komisarz Stanisław Klamut do reorganizacji Policji Państwowej w 1929 r.⁷

Przed 4.11.1924 r. w szkole były dwie kompanie szkolne a od 4.11.1924 r. jedna kompania.

Szkoła mieściła się w koszarach Centrum Wyszakolenia Żandarmerii przy obecnej ulicy Karabinierów.

W tych latach, w świetle ksiąg adresowych Grudziądza organizacja policji wyglądała następująco:

Obsada PP w Grudziądzu w l. 1924-1925⁸.

Komenda PP na miasto Grudziądz. Ul Kościelna 15. Tel. 993.

Komendant na m. Grudziądz nadkomisarz Wilhelm Haar.

Komenda podzielona na 3 komisariaty i Ekspozyturę śledczą.

I Komisariat, ul. Kościelna w gmachu Magistratu, tel. 993.

Kierownik komisariatu aspirant Dobrochłop Józef.

Do Komisariatu I należą następujące ulice:

Kościelna, Pańska, Stara Rynkowa, Stara, Józefa Wybickiego do 24, Długa Szewska, Klasztorna, Szkolna, Trzeciego Maja, Rybacka, Bracka, Toruńska, Kwiatowa, Strzelecka, Tuszevska Grobla do nr. 16, Starościńska, Mł. Młyńska do nr. 19, Książęca, młyńska, Trynkowa, Mickiewicza, Ogrodowa, Sienkiewicza, Grobłowa, Mała Grobłowa, Spichrzowa, Zamkowa, Podgórna, Murowa, Pl. 23 Stycznia, Plac Promowy, Rynek Stary, Rynek Rybny.

II Komisariat, ul. Sobieskiego 1, Tel. 176.

Kierownik komisariatu starszy przodownik Bolesław Ostrowski.

Do Komisariatu II należą następujące ulice:

Józefa Wybickiego od nr. 25-48, Lipowa od 1-104, Solna od 1-14, Pietruszkowa od 1-29, Koszarowa od 1-30, Nadgórna od 1-72, Fiovara Koszary saperów od 1-6, Forteczna od 1-28, Słowackiego od 1-19, Kilińskiego od 1-9, Kościuszki od 1 do 64, Prowiantowa. Rejonowy Wojskowy Zakład Gospodarczy, Droga do Nowejwsi kolo Elizjum po drugiej stronie ul. Lipowej, Poniatowskiego od 1-11. Bartosza Głowackiego od 1-13, Kopernika od 1-5, Krótka, Sobieskiego od 1-27, Kuntersztyńska od 1-5, ks. Budkiewicza od 1-35, Sądowa od 1-6, młyńska od 25 do końca.

III Komisariat, ul. Rzezelniana 26/28, Tel. 163.

Kierownik komisariatu przodownik Władysław Konkel.

Do Komisariatu III należą następujące ulice:

⁷ Ibidem, s. 38.

⁸ Wg Feliks Jeuthe, Księga adresowa miasta Grudziądza na rok 1924-1925.

Chelmińska, Laskowicka, Portowa, Brzeźna, Filar Mostowy, Wiślana, Kempowa, Kalinkowa, Petersona, Bydgoska, Gelbudzka, Myśliwska, Biskupia, Czerwono-Dworna, Rzezelniana, Matejki, Herzfelda, Radzyńska, Rejtana, Ventzkiego, Staszycyca, Tusz. Grobla od nr.13 do końca, Moniuszki, Królewska, Dworcowa, Droga Łąkowa, Cegielniana, Victoriusa, miło leśna, Stacja Lotnicza, Rudnik, Czerwony Dwór, Waldhof, Althof, Strzemięcín osada, Strzemięcín restauracja.

Komenda PP na powiat Grudziądz. Plac 23 Stycznia 9. Tel. 4.

Komendant podkomisarz Frąckowiak.

Obsada PP w Grudziądzu w l. 1927-1928⁹.

Komenda Policji Państwowej na m. Grudziądz Kościelna 15, tel. 909.

Komendant komisarz Klamut St., prywat. Mieszk. Tel. 601.

Dział administracyjny I. kierownik starszy przodownik Kwaterski J.

Dział gospodarczy II. kierownik starszy przodownik Szpecht Aug.

Komisariat I. PP. Kościelna 13, tel. 993.

Kierownik komisariatu podkomisarz Dobrochłop Józef.

Komisariat II. PP. Sobieskiego 1, Tel. 176.

Kierownik komisariatu starszy przodownik Majewski Mieczysław.

Komisariat III. PP. Rzezelniana 25-27, Tel. 163.

Kierownik komisariatu Konkiel Wład.

Powiatowa Komenda PP Lipowa 90, Tel. 4.

Komendant podkomisarz Frąckowiak Zygmunt.

Zastępca komendanta starszy przodownik Regent Roman.

Wg ulic:

L.p.	Ulica	Nr domu	Nazwisko i imię	Stopień
	Biskupia	24	Główczewski Alojzy	posterunkowy [?]
		24	Zalewski Antoni	starszy posterunkowy
		24	Jurga Jan	posterunkowy
		24	Smoczyński Lucjan	posterunkowy
	Bracka	7	Makowski J.	posterunkowy
	Brzeźna	9	Kubeczak Franciszek	posterunkowy
		16	Osowski ?	posterunkowy
	Ks. Budkiewicza	11	Gackowski Bolesław	posterunkowy

⁹ Wg Grudziądz. Księga adresowa 1927-1928.

		18	Wiśniewski Kazimierz	posterunkowy
	Bydgoska			
	Cegielniana			
	Chelmińska	3	Tatuliński Aleksander	starszy posterunkowy
		26	Lewandowski Franciszek	posterunkowy
		30	Dudziak Józef	urzędnik PP
		40	Konkiel Władysław	starszy przodownik
		58	Brzozowski Anastazy	posterunkowy
		61	Głowacki Antoni	posterunkowy
		61	Malinowski Jan	posterunkowy
		66	Rogulski Jan	posterunkowy
	Czerwonodworna			
	Długa			
	Dworcowa			
	Forteczna	12 a	Drażek Jan	posterunkowy
		21	Zygmuntowicz ?	posterunkowy
		21	Połun ¹⁰ [Teofil]	posterunkowy
	Filar Mostowy			
	Gelbudzka			
	Głowackiego Bart.			
	Groblowa			
	Herzfelda			
	Kalinkowa			
	Klasztorna	7/8	Janicki Jan	posterunkowy
	Kilińskiego	1	Reściński Augustyn	posterunkowy
	Kopernika			
	Kościuszki	2	Kaus Konstanty	kom. policyjny
		60	Granicki Adam	posterunkowy
		64	Makowski Antoni	posterunkowy
	Kościelna	13-15	Policja Państwowa	
		17	Własność Magistratu Schulz Józef	dozorca więzienia policyjnego
		27-29	Wiśniewski Józef	urzędnik policji śledczej
	Koszarowa	6	Pasiak Antoni	przodownik
		26	Połom Leon ¹¹	st. posterunkowy
		28	Pawski Jan	posterunkowy

¹⁰ W następnych latach figuruje jako Połom Teofil.

¹¹ W książce adresowej, s. 91 nazwisko napisane błędnie Palum i numer 25, zamiast 26.

	Krótką			
	Książęca	1	Lewandowski Franciszek	przodownik
		3	Wrzesiński Franciszek	urzędnik policji śledczej
		5	Łukasik Jan	przodownik
		5	Martewicz Edmund	st. przodownik
		5	Dyjakiewicz Leonard	st. przodownik
	Kunterszyńska			
	Kuntersztyn			
	Kwiatowa			
	Laskowicka	9	Knopkiewicz Józef	przodownik
	Łąkowa	6	Ostrowski Roman	przodownik
		6	Frankiewicz Julian	przodownik
	Lipowa	49	Napierała Szymon	posterunkowy
		59	Borowski Jan	posterunkowy
		90	Frąckowiak Zygmunt	komisarz
	Małogroblowa			
	Małomłyńska	9a	Osmański Jan	posterunkowy
	Matejki	4	Orzemkowski Józef	posterunkowy
	Mickiewicza			
	Miloleśna			
	Młyńska	7	Kwiatkowski Antoni	posterunkowy
	Moniuszki	5,6a,6b.	Tatuliński St.	st. posterunkowy
		7	Boniewicz Franciszek	przodownik
	Murowa			
	Nadgórna	20	Babiński Szczepan	przodownik
		26	Krauze Leon	st. posterunkowy
		28a28b	Jastrzewski Stanisław	posterunkowy
		28a28b	Gawrzyński Antoni	posterunkowy
		48	Lubiński Piotr	posterunkowy
		48a	Szomszar Roman	przodownik
		54	Stawowy Tomasz	posterunkowy
		64	Drażkowski Julian	posterunkowy
		64	Godlewski Józef	posterunkowy
		67	Szwertfeger Jan	posterunkowy
		67a	Kleinszmid Anastazy	posterunkowy
	Ogrodowa	8	Kamiński Jan	posterunkowy
		16	Dolecki Konstanty	posterunkowy
		32	Talpa Teofil	posterunkowy
	Pańska			
	Pietruszkowa	1/3	Plit Jan	posterunkowy
		1/3	Staszak Jan	przodownik

		29	Bartkowiak Andrzej	posterunkowy
	Plac Kąpielowy			
	Plac 23 Stycznia			
	Podgórna			
	Poniatowskiego			
	Portowa			
	Radzyńska			
	Rejtana			
	Rybacka			
	Rynek Główny			
	Rzezlina	24	Polaszek ?	posterunkowy
	Sądowa			
	Sienkiewicza	3	Kęsik Ludwik	przodownik
	Słowackiego	15	Jabłoński Jan	posterunkowy
	Sobieskiego	1	Komenda II PP Majewski ?	st. przodownik
		15	Szprawski Jan	urzędnik polic.
		27	Murek Adam	posterunkowy
	Solna			
	Spichrzowa	21	Nowak Stefan	posterunkowy
	Stara			
	Starorynkowa			
	Starościńska			
	Staszica	4	Klamut Stanisław	komisarz, koman- dant PP
	Strzelecka			
	Szewska			
	Szkolna			
	Toruńska			
	Trynkowa	3b	Witt Gustaw	posterunkowy
	Trzeciego Maja			
	Tuszeńska Gro- bla			
	Victoriusa			
	Wiślana			
	Józefa Wybickie- go	1	Górlicki Feliks	posterunkowy
	Ventzkiego			
	Zamkowa			

Obsada - funkcjonariusze mundurowi, l. 1927-1928.

L.p.	Nazwisko i imię	Stopień
1.	Frąckowiak Zygmunt	komisarz
2.	Kaus Konstanty	komisarz
3.	Klamut St.	komisarz
4.	Dobrochłop Józef	podkomisarz
5.	Dyjakiewicz Leonard	starszy przodownik
6.	Konkiel Władysław	starszy przodownik
7.	Kwaterski J.	starszy przodownik
8.	Majewski	starszy przodownik
9.	Martewicz Edmund	starszy przodownik
10.	Szpecht Aug.	starszy przodownik
11.	Babiński Szczepan	przodownik
12.	Boniewicz Franciszek	przodownik
13.	Frankiewicz Julian	przodownik
14.	Kęsik Ludwik	przodownik
15.	Knopkiewicz Józef	przodownik
16.	Lewandowski Franciszek	przodownik
17.	Łukasik Jan	przodownik
18.	Ostrowski Roman	przodownik
19.	Pasiak Antoni	przodownik
20.	Staszak Jan	przodownik
21.	Szomszar Roman	przodownik
22.	Krauze Leon	starszy posterunkowy
23.	Połom Leon	starszy posterunkowy
24.	Tatuliński Aleksander	starszy posterunkowy
25.	Tatuliński St.	starszy posterunkowy
26.	Zalewski Antoni	starszy posterunkowy
27.	Bartkowiak Andrzej	posterunkowy
28.	Borowski Jan	posterunkowy
29.	Brzozowski Anastazy	posterunkowy
30.	Dolecki Konstanty	posterunkowy
31.	Drażek Jan	posterunkowy
32.	Drażkowski Julian	posterunkowy
33.	Gackowski Bolesław	posterunkowy
34.	Gawrzyński Antoni	posterunkowy
35.	Głowacki Antoni	posterunkowy
36.	Głowczewski Alojzy	posterunkowy
37.	Godlewski Józef	posterunkowy
38.	Górlcki Feliks	posterunkowy
39.	Granicki Adam	posterunkowy
40.	Jabłoński Jan	posterunkowy

41.	Janicki Jan	posterunkowy
42.	Jastrzewski Stanisław	posterunkowy
43.	Jurga Jan	posterunkowy
44.	Kamiński Jan	posterunkowy
45.	Kleinszmid Anastazy	posterunkowy
46.	Kubeczak Franciszek	posterunkowy
47.	Kwiatkowski Antoni	posterunkowy
48.	Lewandowski Franciszek	posterunkowy
49.	Lubiński Piotr	posterunkowy
50.	Makowski Antoni	posterunkowy
51.	Makowski J.	posterunkowy
52.	Malinowski Jan	posterunkowy
53.	Murek Adam	posterunkowy
54.	Napierała Szymon	posterunkowy
55.	Nowak Stefan	posterunkowy
56.	Orzemkowski Józef	posterunkowy
57.	Osmański Jan	posterunkowy
58.	Osowski ?	posterunkowy
59.	Pawski Jan	posterunkowy
60.	Plit Jan	posterunkowy
61.	Polaszek ?	posterunkowy
62.	Połom Teofil ¹²	posterunkowy
63.	Reściński Augustyn	posterunkowy
64.	Rogulski Jan	posterunkowy
65.	Smoczyński Lucjan	posterunkowy
66.	Stawowy Tomasz	posterunkowy
67.	Szwertfeger Jan	posterunkowy
68.	Talpa Teofil	posterunkowy
69.	Wiśniewski Kazimierz	posterunkowy
70.	Witt Gustaw	posterunkowy
72.	Zygmuntowicz ?	posterunkowy

Zestawienie:

komisarz – 3

podkomisarz – 1

starszy przodownik – 6

przodownik – 11

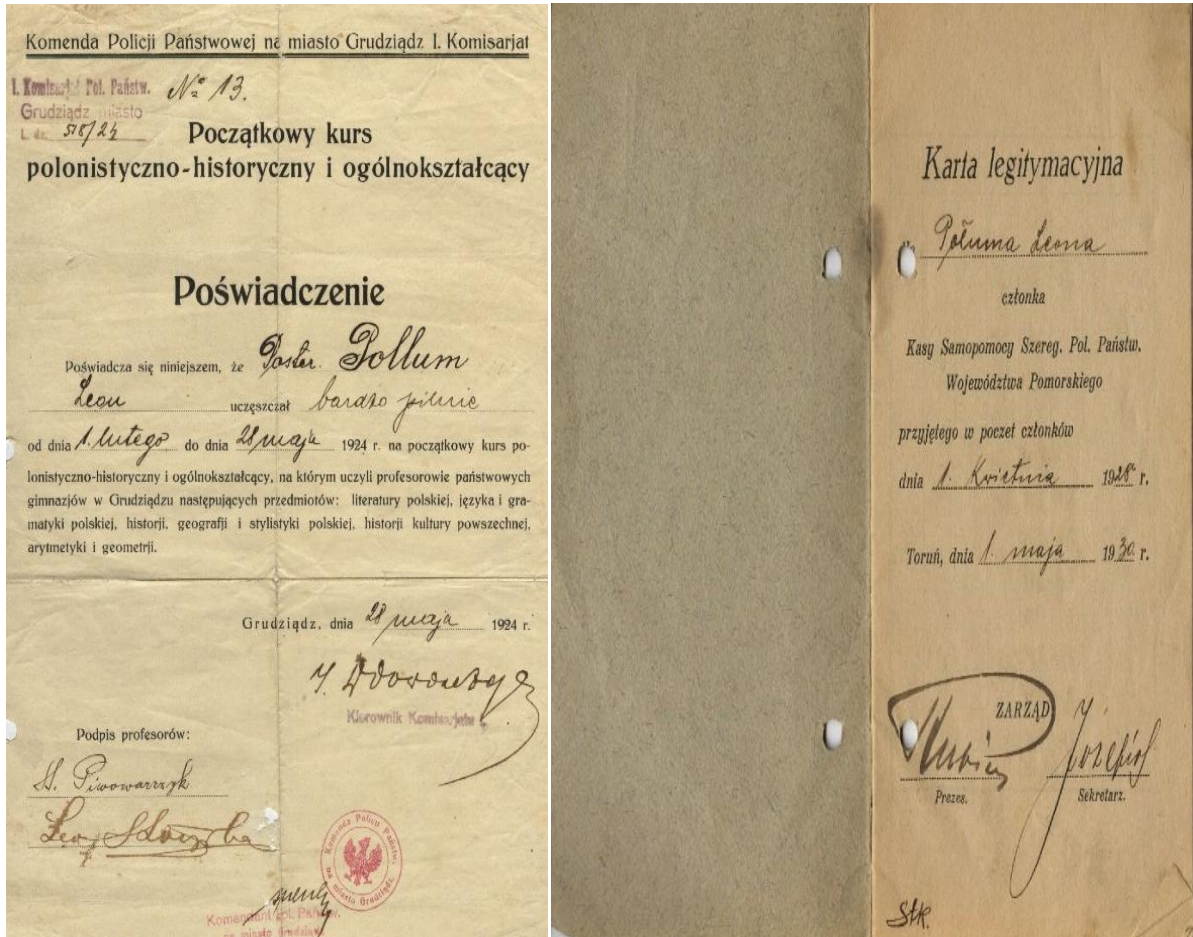
starszy posterunkowy – 5

posterunkowy – 46

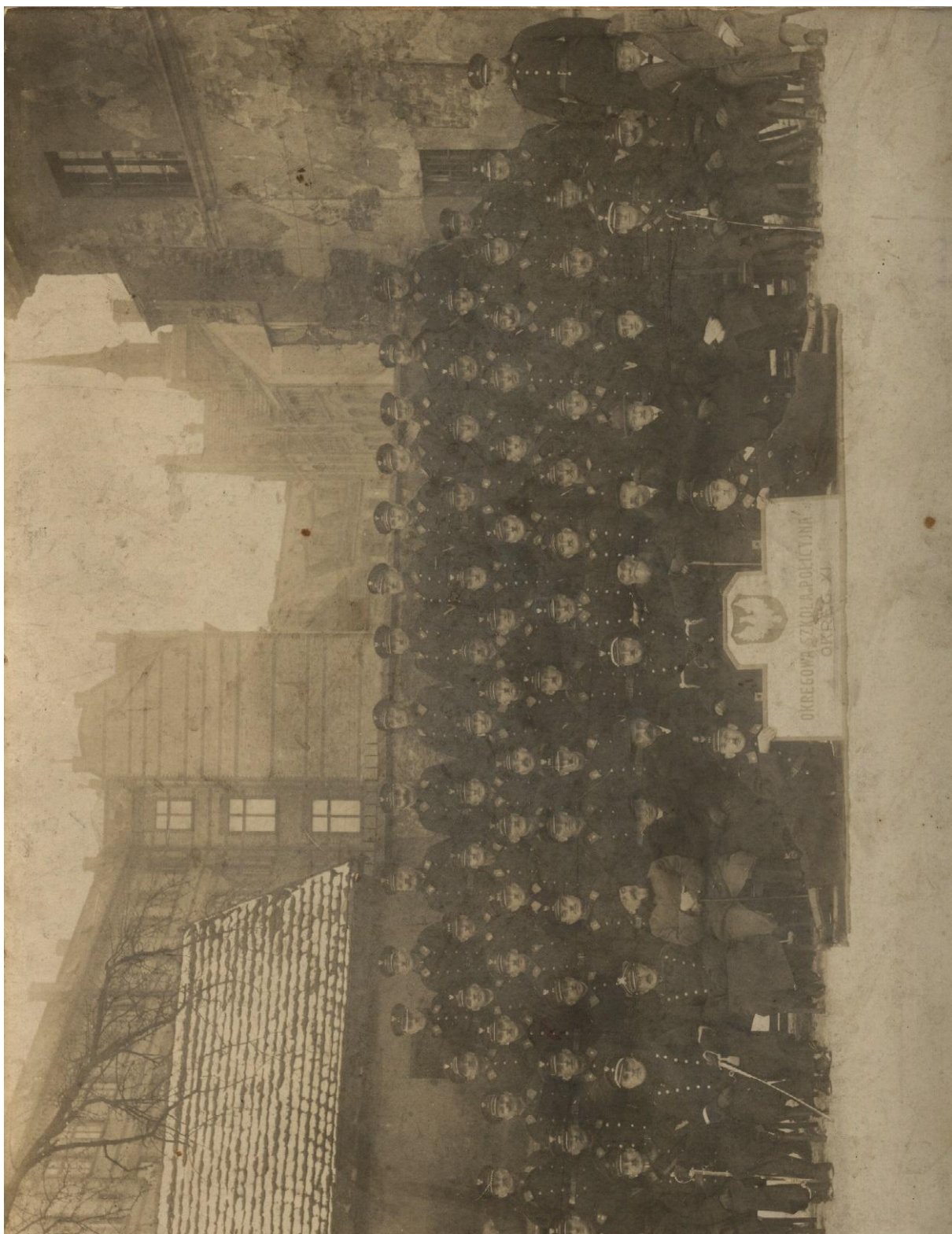
¹² W książce adresowej jako Połun, poprawnie Połom.

Zapewne warto byłoby na pamiątkę 100. rocznicy powstania szkoły policyjnej w Grudziądzu, na ścianie gmachu Ratusza umieścić pamiątkową tablicę, że tam był I Komisariat Policji Państwowej w latach 1920-1939. Natomiast na ścianie w korytarzu umieścić nazwiska grudziądzkich policjantów, zamordowanych w czasie II wojny światowej.

Fotografie i dokumenty

Policyjne dokumenty życia społecznego. Zbiory rodzinne.

1. Okręgowa Szkoła Policyjna w Poznaniu. Zbiory rodzinne.

2. Okręgowa Szkoła Policyjna w Grudziądzu. Zbiory rodzinne.

Okręgowa Szkoła Policyjna

Kurs Posterunkowych

№ 30

ŚWIADECTWO

Posterunkowy

Jollem Lewi

urodz. dn. *13 grudnia 1890* r. w *Osiężynie*

powiatu *starogardzkiego* ukończył sześć tygodniową szkołę

posterunkowych przy komendzie *P.P. na miasto Osiężynie* w czasie

od *3 marca 1926* do *23 kwietnia 1926* z wynikiem *dobrym*

GRUDZIĄDZ, dnia *24 kwietnia* 192*6* r.

Jollem Lewi
Komendant P. P.
na miasto Grudziądz

3. Świadectwo Okręgowej Szkoły Policyjnej w Grudziądzu.

4. Odprawa policjantów I Komisariatu PP. Zdjęcie z l. ok. 1935-36.
Zbiory rodzinne.

Okienko. *Pieczęć Komendy Policji Państwowej na miasto Grudziądz*. Kadr ze świadectwa ukończenia Okręgowej Szkoły Policyjnej w Grudziądzu z 1926 r. Z tego wynika, że szkoła ta nie posiadała własnej pieczęci.

Bibliografia

Oдноśnie tematyki Policji Państwowej w województwie pomorskim czolowym specjalistą jest *dr Krzysztof Halicki (Archiwum Państwowe w Bydgoszczy)*.

Rozprawa doktorska nt. „Policja polityczna w województwie pomorskim w latach 1920-1939”, obroniona w Instytucie Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu w lipcu 2008 r. (w przygotowaniu książka).

Wykaz publikacji dt. dziejów Policji Państwowej K. Halickiego wg stanu z 2010 r.

1. *Budownictwo policyjne na terenie województwa pomorskiego w okresie międzywojennym*, w: „Materiały do dziejów kultury i sztuki Bydgoszczy i regionu, zeszyt 12, Bydgoszcz 2007 (współautor z Karoliną Zimną).
2. *Z dziejów bydgoskiej policji – losy komisarza Andrzeja Faferka*, „Przegląd Policyjny”, nr 1, 2008.
3. *Organizacja i funkcjonowanie Policji Państwowej w Okręgu Wileńskim w okresie międzywojennym – zarys problematyki*, w: *Historia i Polityka. Myśl polityczna i dyplomacja w XX wieku*, Tom VII, pod red. H. Stysa i P. Tomaszewskiego, Toruń 2008.
4. *Działalność Stowarzyszenia Rodzina Policyjna na Pomorzu w okresie międzywojennym*, w: *Człowiek w społeczeństwie – Człowiek w społeczności*, Tom III, *Edukacja, działania społeczne, rodzina*, redakcja naukowa W. Wójcik i E. Lalíková, Bielsko-Biala 2008.
5. *Sprzęt specjalistyczny w służbie Policji Państwowej w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Problemy Kryminalistyki”, 263/2009.
6. *Policja Państwowa – geneza*, w: „Raport” Kwartalnik Policji Kujawsko-Pomorskiej, nr 5, lipiec-wrzesień 2009.
7. *Kryminalistyka w II RP*, w: „Raport” Kwartalnik Policji Kujawsko-Pomorskiej, nr 5, lipiec-wrzesień, 2009.
8. *Kadra Policji Państwowej na terenie województwa pomorskiego – pochodzenie, system szkolenia oraz sytuacja społeczno-materialna*, „Policja. Kwartalnik kadry kierowniczej Policji”, 2/2009.
9. *Katastrofa kolejowa pod Starogardem w 1925 r. – studium przypadku*, „Problemy Kryminalistyki”, 2009/265.
10. *Falszerstwa pieniędzy w Polsce w okresie międzywojennym*, „Problemy Kryminalistyki” 2009/266.
11. *Geneza i rozwój organizacyjny Policji Państwowej 1920-1939*, w:
http://www.kujawsko-pomorska.policja.gov.pl/_portal/news/12554362634ad46fe79a15a/Geneza_i_r

- ozw%C3%B3j_organizacyjny_Policji_Pa%C5%84stwowej_1920-1939.html
12. *Zarys dziejów Komendy Policji Państwowej Okręgu XII i Okręgu XI (cz. I)*, w: http://www.kujawsko-pomor-ska.policja.gov.pl/_portal/news/12561265294adef8417e5ec/Zarys_dziej%C3%B3w_Komendy_Policji_Pa%C5%84stwowej_Okr%C4%99gu_XII_i_Okr%C4%99gu_XI.html
 13. *Zarys dziejów Komendy Policji Państwowej Okręgu XII i Okręgu XI (cz. II)*, w: http://www.kujawsko-pomor-ska.policja.gov.pl/_portal/news/12568180634ae9858f57344/Zarys_dziej%C3%B3w_Komendy_Policji_Pa%C5%84stwowej_Okr%C4%99gu_XII_i_Okr%C4%99gu_XI_%28cz.II%29.html
 14. *Zarys dziejów Policji Państwowej w okresie 1939-1945*, w: http://www.kujawsko-pomor-ska.policja.gov.pl/_portal/news/12583684584b012dcad2661/Zarys_dziej%C3%B3w_Policji_Pa%C5%84stwowej_w_okresie_1939-1945.html
 15. *Metody pracy informacyjno – wywiadowczej Policji politycznej w okresie międzywojennym*, „Problemy Kryminalistyki (termin wydania wiosna 2010).

Inni autorzy:

1. Roman Jankowski, *Jak powstała policja*, Gazeta Grudziądzka z 1994 r., nr 45.
2. Roman Jankowski, *Policja Państwowa w Grudziądzu w latach 1922-1927*, cz1-2, Gazeta Grudziądzka, nr 44-46, z 2000 r.
3. Marek Prabucki, *Nasza kochana granatowa*, Nowości, 3.08.2011 r.
Autor tego artykułu przedrukował artykuł prasowy z 8-9 sierpnia 1931 r. o zawodach strzeleckich z udziałem funkcjonariuszy Policji Państwowej.
4. Marek Szajerka, *Współdziałal prezydenta J. Włodka w organizowaniu w Grudziądzu Policji Państwowej i powiązanych z nią służb specjalnych*, *Gazeta Grudziądzka*, 1997, nr, 32; 33; 34.
5. Marek Szajerka, *Jeszcze o inżynierze Józefie Włodku, Prezydencie Grudziądza w latach 1920 – 1939*, *Rocznik Grudziądzki*, T. 14: 2001, s. 267-278.
6. Marek Szajerka, *Policja Państwowa w Grudziądzu w l. 1920-1939*, *Biuletyn Koła Miłośników Dziejów Grudziądza*, R. VIII: 2010, nr 6 (235).
7. Zofia Waszkiewicz, *Grudziądz w latach 1920-1939. Część I. Życie polityczne Grudziądza w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, Toruń 2009, Rozdział II. Budowanie administracji państwowej oraz samorządowej. Powstanie Policji Państwowej, s. 27-32.

Notatki

Notatki

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.